

Uwagi Związku Rzemiosła Polskiego do dokumentu roboczego służb Komisji Europejskiej „Sprawozdanie krajowe - Polska 2002”, oceniającego postępy Polski w zakresie reform strukturalnych, zapobiegania zakłóceniom równowagi makroekonomicznej i ich korygowania (*Semestr Europejski 2020*)

Ad.2. Postępy w realizacji zaleceń skierowanych do Polski przed rokiem 2019

1. *stwierdzenie braku postępu w ograniczeniu stosowania obniżonych stawek VAT*

W części dotyczącej krytycznej oceny poczynionych przez Polskę postępów w realizacji ograniczenia nadmiernego stosowania obniżonych stawek VAT - ZRP nie zmienia dotychczas prezentowanego poglądu, że ujednolicenia stawek VAT nie można traktować jako jeden ze sposobów zwiększenia efektywności poboru podatków.

Uważamy, że w tej sprawie należy wziąć pod uwagę, że w Polsce podstawowa stawka VAT, w porównaniu do innych krajów UE, jest dość wysoka (23%). Zdecydowana większość państw Unii stosuje niższą stawkę podstawową, korzystając równocześnie ze stawek preferencyjnych. Ustanowienie podstawowej stawki podatku na niższym poziomie przy jednoczesnej likwidacji stawek preferencyjnych zapewne poprawi przejrzystość systemu podatkowego. Jednak, ta jedna zaleta, nie zrekompensuje wysokich kosztów społecznych tej operacji i jej wpływu na sytuację mikroprzedsiębiorstw z powodu odczuwalnych zmian cen produktów i usług opodatkowanych dotychczas stawkami preferencyjnymi. Większość produktów i usług znajdujących się na liście stawek preferencyjnych (żywność, dostawy wody, usługi kultury, remonty mieszkaniowe, usługi hotelarskie i gastronomiczne, zbieranie odpadów, usługi fryzjerskie), to domena przedsiębiorczości skupionej na rynkach lokalnych. Zatem, w ich przypadku stosowanie obniżonych stawek VAT w żaden sposób nie zakłóca konkurencyjności na rynku unijnym a ułatwia funkcjonowanie drobnej przedsiębiorczości lokalnej. Początek formularza

W Polsce nadal najwyższy udział w strukturze wydatków gospodarstw domowych mają wydatki na żywność (ok.1/5). Znana jest zależność, że w miarę wzrostu dochodów udział wydatków na żywność w wydatkach ogółem zmniejsza się.

Uważamy zatem, zarówno z punktu widzenia społecznego, jak i interesów mikroprzedsiębiorstw, które reprezentujemy, że zalecenia unijne w zakresie poszerzenia bazy podatkowej w VAT - są dla Polski zdecydowanie niekorzystne.

2. Finansowanie UE przyczynia się do uruchomienia znacznych inwestycji prywatnych

W części 2.1 „Fundusze i programy UE przyczyniające się do rozwiązywania problemów strukturalnych, a także do wzrostu gospodarczego i większej konkurencyjności w Polsce” pozytywnie oceniono wpływ finansowania funduszy unijnych na wzrost inwestycji prywatnych z czym oczywiście się zgadzamy. Zwracamy jednak uwagę na fakt, że samo wydatkowanie około 3,7 mld EUR w formie pożyczek, gwarancji i kapitału własnego (4,6 % wszystkich środków przydzielonych w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych) przyniosło przede wszystkim wymierne korzyści dla dużych firm posiadających odpowiedni potencjał kadrowy do składania wniosków o dotacje i realizację projektów finansowanych z funduszy strukturalnych. Niestety w bardzo ograniczonym stopniu z tego typu wsparcia korzystały dotychczas małe firmy, przede wszystkim mikro przedsiębiorstwa, które stanowią znaczącą część potencjału gospodarczego Polski. Należy dlatego naszym zdaniem w przyszłej perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027 podjąć konieczne działania na rzecz zwiększenia inwestycji w małych firmach przy wsparciu z funduszy UE, przykładowo poprzez dalsze uproszczenie procedur aplikacyjnych i zwiększenie puli środków przeznaczonych wyłącznie na wsparcie mikroprzedsiębiorstw.

3. Istnienie szeregu czynników ograniczających działalność inwestycyjną

Zgadza się, że ważną barierą dla inwestycji stanowi niedobór pracowników i nadal istnieją niedociągnięcia regulacyjne wpływające negatywnie na stabilność warunków prowadzenia biznesu przez przedsiębiorców. Naszym zdaniem pomimo wielu działań strony rządowej na rzecz poprawy tzw. otoczenia prawnego dla firm (konstytucja dla biznesu, ustawa deregulacyjna) konieczne są dalsze działania w tym zakresie, które przyczynią się wymiernie do istotnej poprawy w tym zakresie i, co jest z tym związane, spowodują znaczący wzrost inwestycji, przede wszystkim w mikro i małych przedsiębiorstwach.

Uważamy jednak, że nie są to najważniejsze bariery dla wzrostu prywatnych inwestycji w sektorze przedsiębiorstw. W opinii Związku Rzemiosła Polskiego – zasadnicze znaczenie ma realizacja przez rząd polityki budowania dobrobytu konsumpcyjnego kosztem redukcji potencjału finansowego przedsiębiorstw, co prowadzi do drastycznego ograniczania bazy finansowej inwestycji prywatnych. Tym samym przejadane są zasoby finansowe gospodarki krajowej, co dalej doprowadzi do ograniczenia dobrobytu w perspektywie długookresowej.

Zgłaszane od wielu lat przez pracodawców postulaty potrzeby oddziaływania rządu na zmianę struktury czynników wzrostu PKB w kierunku zwiększenia znaczenia inwestycji i eksportu netto w dalszym ciągu pozostają w sferze postulatywnej.

Kolejne lata realizacji strategii bazującej na uszczelnianiu systemu podatkowego i dynamicznym pobudzaniu popytu wewnętrznego, głównie poprzez wzrost dochodów gospodarstw domowych - prowadziły do oddalania się realiów makroekonomicznych od akceptowalnych punktów równowagi.

Uważamy, że w okresach słabnącej koniunktury polityka gospodarcza państwa, w tym finansowa, powinna być ukierunkowana na podtrzymywanie aktywności gospodarczej przedsiębiorców i ograniczanie skali ryzyk i niepewności. Zapowiedź polityki koncentrującej się na zaostrzeniu działalności fiskalnej stoi w sprzeczności z tymi obiektywnymi postulatami.

Przedsiębiorstwa mikro oczekują polityki gospodarczej państwa opartej na skutecznych instrumentach wzmacniających potencjał istniejących przedsiębiorstw, w tym rzemieślniczych. Najnowsza ustawa z 2018 roku o wspieraniu nowych inwestycji nie uwzględnia potrzeb inwestycyjnych przedsiębiorstw, które nie wdrażają zaawansowanych innowacji technologicznych, a wsparcie inwestycyjne jest uzależnione od wielu kryteriów trudnych do spełnienia przez mikroprzedsiębiorstwa. Uważamy, że dla MŚP optymalnym rozwiązaniem byłoby wprowadzenie podatkowych ulg inwestycyjnych, które dla mniejszych przedsiębiorstw oparte będą nie na kryterium innowacyjności i konkurencyjności, a np. na liczbie utworzonych miejsc pracy, przy spełnieniu warunku utrzymania ekonomicznej efektywności przedsięwzięcia.

4. Ocena realizacji zalecenia „zwiększenie roli konsultacji z partnerami społecznymi i konsultacji publicznych w procesie legislacyjnym”

Zdaniem ZRP tryb konsultacji społecznych nadal nie funkcjonuje tak, jak należy, jednakże dostrzegalne są pewne zmiany na lepsze, czego przykładem są ostatnie aktywne działania Ministerstwa Rozwoju wobec organizacji rzemiosła (m.in. spotkania regionalne w trakcie, których omawiane są także uwagi organizacji rzemiosła do aktów prawnych regulujących prowadzenie działalności gospodarczej przez zakłady rzemieślnicze i wykonywanie zadań z zakresu oświaty zawodowej przez organizacje rzemiosła) oraz działania Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców w dużej mierze odzwierciedlające oczekiwania organizacji pracodawców (przede wszystkim przekazywanie opinii do projektów aktów prawnych popierających uwagi i postulaty pracodawców).

Ad. 3 - Kluczowe obszary reform

3.1. Finanse publiczne i podatki

1. Kluczowe reformy w obszarze podatków (*kontynuacja działań mających na celu poprawę przestrzegania przepisów podatkowych i walkę z oszustwami podatkowymi*)

Związek Rzemiosła Polskiego ponawia wcześniej zgłaszane wątpliwości, czy niektóre z wprowadzonych lub planowanych rozwiązań mających zapewnić poprawę przestrzegania przepisów VAT nie obróci się przeciw rzetelnym podatnikom. Uważamy, że zostali oni obarczeni nadmiernymi biurokratycznymi obowiązkami, których wypełnienie, szczególnie dla małych firm jest trudne. Widzimy potrzebę rewizji dotychczasowych, a przede wszystkim planowanych kolejnych rozwiązań, które wbrew założeniom nie przyczyniły się do uszczelnienia systemu, a znacznie utrudniły prowadzenie działalności gospodarczej przez nałożenie nadmiernych obciążeń administracyjnych. Wprowadzono już, i planuje się wdrożenie kolejnych biurokratycznych obowiązków, za którymi nie nadążają szczególnie mikro i małe przedsiębiorstwa, a których niedopełnienie skutkuje wysokimi sankcjami finansowymi (poszerzenie mechanizmu podzielonej płatności w VAT, biała lista podatników, obowiązkowe kasy online dla niektórych grup podatników, od lipca br. dla wszystkich podatników nowy plik JPK_VAT z bardzo rozbudowaną listą informacji w części ewidencyjnej). Uważamy, że w najbliższych latach system ten powinien objąć jedynie większych podatników, a w dalszej kolejności należałoby ustalić na racjonalnym poziomie limit przychodów podatników, który obligowałby podatnika do wejścia w system elektronicznych plików kontrolnych (JPK). W przeciwnym razie koszty przestrzegania przepisów podatkowych, szczególnie dla mikro-przedsiębiorców, będą rosły.

Ocena dot. ograniczonego postępu w dziedzinie jakości kształcenia i podnoszenia umiejętności, z powodu reorganizacji systemu szkolnictwa

Zdaniem ZRP jedynie część nowo wprowadzonych rozwiązań ma charakter pro-jakościowy, niektóre wręcz są sprzeczne z zasadami podnoszenia jakości kształcenia – na przykład rozwiązania skracające dwukrotnie czas trwania kursu pedagogicznego dla kandydatów na instruktorów praktycznej nauki zawodu (z 96 do 48 godzin) oraz zmniejszono poziom wymaganych od takich osób kwalifikacji zawodowych. Trudno powiedzieć, w jaki sposób taka zmiana miałaby praktycznie i pozytywnie przełożyć się na podniesienie jakości procesu kształcenia?

Wątpliwe jest także ciągłe dążenie do promowania kształcenia technikalnego – w sytuacji, gdy Najwyższa Izba Kontroli ma poważne zastrzeżenia co do jakości tej formy edukacji (w tym praktyk zawodowego) – na bazie statystyk bezrobocia wśród absolwentów techników (nawet ponad 30%). Z drugiej strony przez całą ostatnią dekadę dezawuowano i marginalizowano rzemieślnicze przygotowanie zawodowe, w tym także podejmowano próbowano próby rozmontowania systemu egzaminów czeladniczych i mistrzowskich. Potwierdzenie można znaleźć chociażby w treści ważnego, strategicznego dokumentu za jaki należy uznać Zintegrowaną Strategię na rzecz Umiejętności, gdzie o ta forma nauki zawodu, przynosząca ewidentne konkretne efekty w postaci wykwalifikowanych młodych kadr fachowców bez trudu znajdujących zatrudnienie w sferze usług i wytwórczości rzemieślników, jest w zasadzie

przemilczana, podobnie jak egzaminy czeladnicze, które wymieniono jedynie w negatywnym kontekście – jako te, których nie uwzględnia System Informacji Oświatowej, co w rzeczywistości jest spowodowane niewydolnością wynikająca z jego niedopracowania.

3.3 Rynek pracy, edukacja i polityka społeczna

Ocena wdrażania zaleceń dot. wskaźników zatrudnienia oraz dopasowania kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy

Zwracamy uwagę na stale rosnący problem marginalizacji przygotowania zawodowego w rzemiośle i problem ogólnego spadku zainteresowania pracodawców kształceniem młodocianych pracowników w miejscu pracy na przestrzeni ostatnich lat (-10%) oraz problem dopasowania kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy, co także jest związane z właściwą polityką migracyjną, ponieważ wobec braku odpowiedniej liczby wykwalifikowanej siły roboczej w wielu zawodach zakłady rzemieślnicze oczekują możliwości zatrudniania do praktycznej nauki zawodu młodych osób z Ukrainy bez obowiązku otrzymania pozwolenia na pracę.

Zmiany w systemie szkolnictwa zawodowego są częste i jednocześnie mało przejrzyste, co powoduje zamieszanie nie tylko w szkołach, ale i w gronie pracodawców (oraz ich organizacji). Sam fakt, iż w ciągu ostatniego roku przy okazji nowelizacji ustawy o prawie oświatowym zmianie uległo około 15 rozporządzeń wykonawczych, część wpływa także finansowo na organizację procesu nauczania. Niektóre przepisy oświatowe wręcz ingerują w funkcjonowanie firm, np.; poprzez próby wymuszania skracania umów o pracę w celu przygotowania zawodowego (i dostosowanie do rytmu szkolnego), a także przez konieczność dookreślenia zakresu i warunków praktycznej nauki zawodu w formie dodatkowych pisemnych ustaleń dokonywanych z dyrektorem szkoły. Zniechęca się *de facto* absolwentów podstawówek do wyboru statusu młodocianego pracownika i deprecjonuje taką formę poprzez nierówne traktowanie przy rozdysponowywaniu subwencji oświatowej (za młodocianych pracowników szkoła otrzymuje 3x mniejszą wysokość niż inni szkolni uczniowie oraz 6x mniejszą niż za słuchaczy Kwalifikacyjnych Kursów Zawodowych). Nierówno traktowane są także pod względem finansowania szkoły niepubliczne względem publicznych (te pierwsze otrzymują subwencje dopiero na zakończeniu procesu kształcenia, a placówki oświatowe publiczne na bieżąco). Stąd też, faktycznie wprowadzane zmiany mogą zwiększać nierówność szans edukacyjnych. Brak także realnych zachęt, które faktycznie czyniłyby kształcenie zawodowe atrakcyjnym dla dziewcząt. Sam raport wskazuje, że w latach 2017-2018 tylko 15% uczniów wzięło udział w programach łączących naukę w szkole z praktyką w miejscu pracy – jest to zjawisko nie tylko niepożądane, ale i niepokojące – zwłaszcza wobec zaleceń KE w zakresie promowania europejskich ram jakościowych i efektywnych systemów przygotowania zawodowego. Można wręcz odnieść wrażenie, że reforma oświaty zawodowej ma służyć temu, aby absolwenci wyposażeni w pewne kwalifikacje byli przygotowani nie do podjęcia

zatrudnienia ale jedynie do kontynuowania nauki w szkołach branżowych II stopnia i w formie kwalifikacyjnych kursów zawodowych (aby zapewnić zatrudnienie i pensum dla nauczycieli).